

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ SINIF YÖNETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Hasan Basri KANSIZOĞLU

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, hbkansizoglu@bartin.edu.tr

Erdoğan ŞAMA

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, esama@gazi.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı, “öğretmen nitelikleri, sorunlar, sorunların çözümünde kullanılan stratejiler, beceri kazandırmada yapılması gerekenler, iletişim ve zaman kullanımı” gibi farklı boyutlarda Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf yönetimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışmasının kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 37 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler üzerinde QSR NVivo 8.0 nitel veri analiz programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları, öğretmenlerin eşitlik, dil-üslup ve empati gibi iletişim; alan bilgisi ve akıcı anlatım gibi uzmanlık becerilerine sahip olmaları gerektiğini ortaya koymuşlardır. Öğretmen adayları ayrıca disiplin, otorite ve hiyerarşiye önem vermekte ödül ve ceza stratejilerini de disiplini sağlama, motivasyonu artırma ve öğrenmeyi geliştirme açısından gerekli görmektedirler. Bunun yanında staj eğitiminin daha erken bir dönemden başlamak üzere verilmesi gerektiğini ifade ederek uygulama ağırlıklı bir sınıf yönetimi anlayışının ön planda olmasını istemektedirler.

Anahtar Sözcükler: Sınıf Yönetimi, Türkçe Öğretmeni Adayları, Sınıf Yönetim Becerileri.

THE VIEWS OF PRE-SERVICE TURKISH LANGUAGE TEACHERS ON CLASSROOM MANAGEMENT

Abstract

The purpose of this study was to determine the views of pre-service Turkish Language teachers on classroom management in different dimensions such as “teacher quality, obstacles, strategies to use solutions of obstacles, things to do for skill development, communication and time management”. The study group of research, in which case study was adopted among the qualitative research approaches, was consisted 37 teacher candidate who had been having training at the department of Turkish Education in Faculty of Education, Bartın University. The content analysis was performed on collected data which was collected through constructed interview form developed by the researcher through using QSR NVivo 8.0 qualitative analysis program. According to research results, pre-service teachers exerted that they need to have communication skills such as equality, language-wording, and empathy; expertise skills such as field knowledge and fluency. Besides, pre-service teachers regard discipline, authority, and hierarchy and consider the punishment strategies as important in terms of such as ensuring the discipline, increasing motivation, and improving learning. In addition, they stated that practicum needs to be given by earlier semester and wanted practice oriented classroom management approach in the foreground.

Key Words: Classroom Management, Pre-Service Turkish Teachers, Classroom Management Skills.

Giriş

Eğitim, toplumsal değişmeye ve gelişmeye yön veren aynı zamanda bu değişme ve gelişmeden etkilenen bir alandır. Bilgi çağını yaşayan dünyamızda meydana gelen ekonomik ve bilimsel gelişmeler, eğitim anlayışlarının da zaman zaman zaman gözden geçirilmesini, değiştirilmesini ya da geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu gelişmelerin somut olarak kendini hissettirdiği alanlar ise sınıflardır. Özellikle öğrencinin öğrenme öğretme sürecinin merkezine alındığı, bireysel farklılıklara duyarlı bir eğitim anlayışının ön planda olduğu çağdaş eğitim stratejilerinde sınıf; etkileşime dayalı bir sistem olarak ele alınmaktadır. Bu sistemde öğretmenin rolü, söz konusu etkileşimi yönlendirebilen bir rehber ve öğrenciye rol model olabilen bir lider olmaktır. Lider olabilmek ise eğitimin önemli unsurlarından biri olan sınıf yönetimi konusunda, öğretmenin gerekli bilgiye sahip olup bu bilgiyi uygulamaya yansıtabilmesiyle mümkündür.

Sınıf yönetimi, "sınıfın amacını gerçekleştirmek için sınıfın öğretim kaynakları ve öğrencilerini eş güdümlü bir şekilde harekete geçirme süreci" (Celep, 2008) ya da kısaca "etkili öğrenme çevresinin oluşturulması ve yönetimi" (Çelik, 2008) olarak tanımlanmaktadır. Karip'e (2002) göre sınıf yönetiminin temel amacı, sınıfta öğrenci motivasyonunu arttıracak bir ortam oluşturulması ile öğrenci sorumluluğunu geliştirmek ve onlara kendi davranışlarını düzenleyebilmeyi öğretmektir.

Öğretmenler bir sınıfta farklı roller üstlenirler. Bunların en önemlisi şüphesiz ki "sınıf yöneticisi" rolüdür. Kötü şekilde yönetilen bir sınıfta etkili bir öğrenme ve öğretmenin gerçekleşebilmesi olası değildir. Öğrenciler düzenin dışına çıktıklarında onların davranışlarına rehberlik edebilecek belli kurallar yoksa ortaya çıkan "kaos", norm hâline gelebilmektedir. Bunun aksine iyi yönetilen bir sınıf, öğrenme öğretme sürecinin sağlıklı şekilde gelişme göstermesine yardımcı olmaktadır (Marzano, Marzano ve Pickering, 2003). Yapılan araştırmalar sınıf yönetiminin yalnızca öğrenme öğretme sürecinin gelişimini değil öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki niteliklerini de olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Sınıf yönetiminin öğretmen adaylarının öz yeterlik algı düzeyini geliştirmede önemli bir etkisinin olduğu (Ekici, 2008) öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyum düzeyleri (Akın, 2006; Akın ve Koçak, 2007), akademik başarıları ve performansları (Demirtaş ve Özer, 2007; Sönmez, 2014) ve eleştirel düşünme eğilimleri (Varoğlu, 2014) arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu araştırma sonuçlarıyla kanıtlanmıştır.

Çağdaş eğitim anlayışları çerçevesinde sınıf yönetiminde, eğitim ortamlarının düzenlenmesinden öğrenme öğretme sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklere, öğretmen öğrenci ilişkilerine kadar pek çok konuda değişikliğin olduğu söylenebilir. Bu değişimin en önemli noktası ise öğretmenin sınıf içindeki rolünde gözlemlenmektedir. Geleneksel anlayışta öğretmen bir otorite figürü iken çağdaş anlayışta öğrencilerin fikirlerine değer veren, demokratik anlayışa sahip rehber

rolünü üstlenmiştir (Argon ve Sezgin Nartgün, 2014: 23). Öğretmen odaklı sınıf yönetiminden öğrenci odaklı sınıf yönetimine geçiş yapılması, öğretmenin sınıf yönetimindeki rolünün azalması anlamına gelmemektedir. Aksine öğretmen sınıfı etkileyen, her bir etmeni gözeten ve etkili iletişim becerisine sahip olan bir orkestra şefi kimliğine kavuşmuştur. Dolayısıyla öğretmenin her bir öğrenciyi çok iyi tanıyarak onu becerileri doğrultusunda doğru olarak yönlendirmesi gerekmektedir (Arslan, 2012). Bu noktada, öğretmen adaylarının sınıf yönetiminin farklı boyutlarına ilişkin bilgi sahibi olabilecekleri ve beceri geliştirebilecekleri bir dersin lisans programlarına yerleştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmış ve bu doğrultuda “Sınıf Yönetimi” dersi Yükseköğretim Kurulu tarafından 1998-1999 eğitim-öğretim yılında öğretmen yetiştirme lisans programlarına yerleştirilmiştir. Öğretmenlik meslek derslerinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde dersin, “iyi öğretmenin sınıfını etkili ve verimli bir biçimde yönetmesi ve sınıfta öğrenmeye uygun bir ortam oluşturulması” açısından önemli olduğu vurgulanmıştır (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 1998). Türkçe Öğretmenliği Lisans Programları’nda da yer alan “Sınıf Yönetimi” dersi çerçevesinde; sınıf yönetimi ile ilgili temel kavramlar, sınıf içi iletişim ve etkileşim, sınıf yönetiminin tanımı, sınıf yönetimi kavramının sınıfta disiplini sağlamada farklı yolları ve özellikleri, sınıf ortamını etkileyen sınıf içi ve sınıf dışı etkenler, sınıf yönetimi modelleri, sınıfta kurallar geliştirme ve uygulama, sınıfı fiziksel olarak düzenleme, sınıfta istenmeyen davranışların yönetimi, sınıfta zamanın yönetimi, sınıf organizasyonu, öğrenmeye uygun olumlu bir sınıf ortamı oluşturma konuları dersin içeriğini oluşturmaktadır (YÖK, 2010).

Bu çalışmada, dersin içeriğiyle de bağlantılı olarak “sınıf yöneticisi” konumundaki öğretmenin sahip olması gereken niteliklerin ne olması gerektiğine, öğretmenlik kariyerlerinde sınıf yönetimi esnasında yaşanabilecek sorunların ve bu sorunların çözümünde kullanılacak stratejilerin neler olabileceğine, sınıf yönetimi becerilerinin kazandırılmasında yapılması gerekenlere, sınıf içi iletişimde ve zaman kullanımında dikkat edilmesi gereken unsurlara yönelik öğretmen adayı görüşleri araştırılmaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf yönetimine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması ile desenlenmiştir. Durum çalışması; açıklamaya, anlamaya ve yordamaya odaklanan bir araştırma olarak (Woodside, 2010) özellikle olay ve bağlam arasındaki sınır net olmadığında gerçek yaşam koşullarında oluşan güncel bir olayı incelemek için kullanılmaktadır (Yin, 1994). Araştırmada, Yıldırım ve Şimşek (2011) tarafından durum çalışması için önerilen işlem basamakları uygulanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle araştırma soruları ve alt problemler geliştirilmiş, analiz birimi saptanmış, çalışılacak durum belirlenmiş, araştırmaya katılacak bireyler seçilmiş, veriler toplanarak analiz edilmiş ve araştırma raporlaştırılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışma, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim görmekte olan 37 öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan bu öğretmen adaylarının 23'ü kadın, 14'ü erkektir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede önceden belirlenmiş ölçütlerin karakteristik özelliklerini gösteren durumlar seçilmektedir (Patton, 2014). Bu örnekleme stratejisinde asıl nokta seçilecek olan durumların bilgi verme açısından zengin olmasıdır (Patton, 2014). Bu bağlamda öğretmen adayı görüşlerinin çeşitlilik göstermesi ve elde edilecek verilerin "Sınıf Yönetimi" dersinde öğrenilen ders içeriğinden bağımsız şekilde orijinalliğinin sağlanması amaçlandığından çalışma grubunun oluşturulmasında, "lisans düzeyinde daha önceden 'Sınıf Yönetimi' dersi almama ve "Türkçe öğretmeni adayı olma" ölçütleri göz önünde bulundurulmuştur.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak üç alan uzmanından görüş alınarak geliştirilen "yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Kapsam geçerliliğinin sağlanması için görüşüne başvurulmuş uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formu üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Bu görüşme formunda sınıf yönetimini çeşitli boyutlarıyla ele alan 6 açık uçlu soru yer almaktadır. Bu sorular şu şekildedir:

1. Etkili bir sınıf yönetimi için önemli gördüğünüz öğretmen özellikleri nelerdir?
2. Öğretmen olduğunuzda sınıf yönetiminde hangi sorunlarla karşılaşacağınızı düşünüyorsunuz?
3. Sınıfta karşılaşacağınız sorunların çözümünde ödül ve ceza stratejilerini kullanır mısınız? Kullanırsanız bunu hangi amaçla yaparsınız?
4. Öğretmenlere sınıf yönetimi becerilerini kazandırmak için neler yapılabilir?
5. Sınıf içi iletişimde dikkat edilmesi gereken kurallar nelerdir?
6. Zamanı etkin kullanabilmek için yapılması gerekenler nelerdir?

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler üzerinde "QSR NVivo 8" nitel veri analiz programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, nitel verilerin açıklanabileceği kavramları, temaları ve ilişkileri belirtme sürecidir. Bu süreçte veriler incelenerek araştırma sorusuna ilişkin kavram ve temalar belirlenir

(Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada Lichtman'ın (2010) içerik analizi için önermiş olduğu şu işlemler uygulanmıştır:

- İlk kodlamanın yapılması,
- İlk kodlamaların gözden geçirilmesi,
- Temel düşüncelerin ve ilk kategorilerin elde edilmesi,
- Elde edilen kategorilerin düzenlenmesi,
- Kategori veya kodların yeniden gözden geçirilmesi,
- Kategorilerin temalara yerleştirilmesi.

Yorumlama aşamasında görüşlere ilişkin frekanslar dikkate alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliğinin belirlenebilmesi amacıyla alan uzmanlarından, öğrenci görüşlerinin yeniden ve hiçbir görüş boşa kalmayacak şekilde, araştırmacının öğrenci cevaplarını dikkate alarak oluşturduğu kategorilere/temalara yerleştirmeleri istenmiştir. Güvenilirlik çalışması kapsamında görüşüne başvuru alan uzmanlar, 32 katılımcı görüşünü araştırmacıdan farklı bir kategoriye yerleştirmiştir. Miles ve Huberman (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011) tarafından geliştirilen formül kullanılarak yapılan hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği $P = \frac{335}{(335+32)} \times 100 = \%91,2$ olarak hesaplanmıştır. Nitel araştırma deseninde hazırlanan araştırmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki benzerliğin %90 ve üzerinde olması araştırmanın güvenilirliği için yeterlidir (Saban, 2004). Bu nedenle araştırma sonuçlarının güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

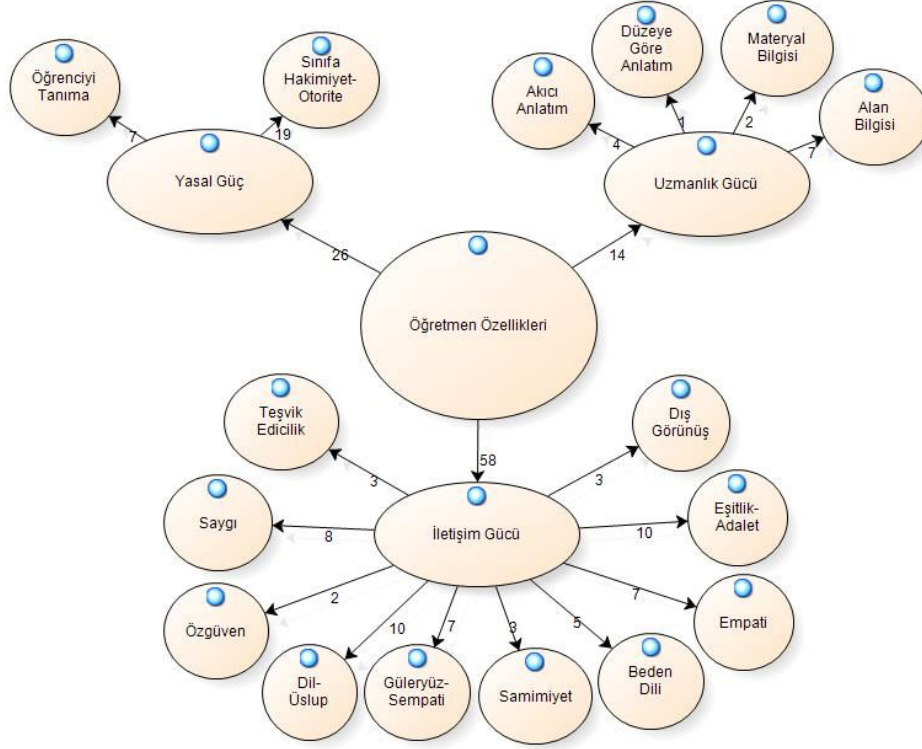
3. Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan veriler araştırma soruları kapsamında ele alınmış; bulgulara ve bu bulgulara dayalı yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Etkili bir sınıf yönetimi için önemli gördüğünüz öğretmen özellikleri nelerdir?

Katılımcıların etkili bir sınıf yönetimi için önemli gördükleri öğretmen özelliklerine ilişkin görüşlerinin yerleştirildiği kodlar ve frekans değerleri Şekil 1'de

verilmiştir:

Şekil 1. Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşler

Şekil 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının görüşlerinin önemli bir bölümünün iletişim gücü kategorisine yerleştirildiği görülmektedir. Bu kategorideki öğretmen adayları görüşleri sırasıyla eşitlik-adalet, dil-üslup, saygı, empati, gülyüz-sempati, beden dili, dış görünüş, teşvik edicilik, samimiyet, öz güven olmak üzere 10 koda yerleştirilmiştir. Bu kategoriye yerleştirilen görüşlerden birkaçı şu şekildedir:

“Bütün öğrencilere eşit yaklaşmalı ve sevgisini hissettirmelidir.” [K35(eşitlik-adalet)]

“Öğrenciyi yargılamak yerine ona doğruyu göstermede daha ılımlı bir dil kullanarak sorunun çözümüne yardımcı olması gerekir.” [K36 (dil-üslup)]

“Arkadaşlarının önünde onları küçük düşürücü davranışlarda bulunmamalı. Her zaman görüşlere saygılı olmalı.” [K11 (saygı)]

“Güçlü bir empatiye sahip olmalı.” [K7 (empati)]

Öğretmen adayları yasal gücü de önemli bir öğretmen özelliği olarak görmektedir. Bu kategoriye yerleştirilen görüşlerin “sınıfa hakimiyet-otorite”

kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu koda yerleştirilen bir öğretmen adayı görüşü şu şekildedir:

“Öğretmenin sınıf üzerinde bir hâkimiyetinin olması gerekmektedir. Bu, korku üzerine değil saygı ve sevgi üzerine olmalıdır.” [K24, (sınıfa hakimiyet-otorite)]

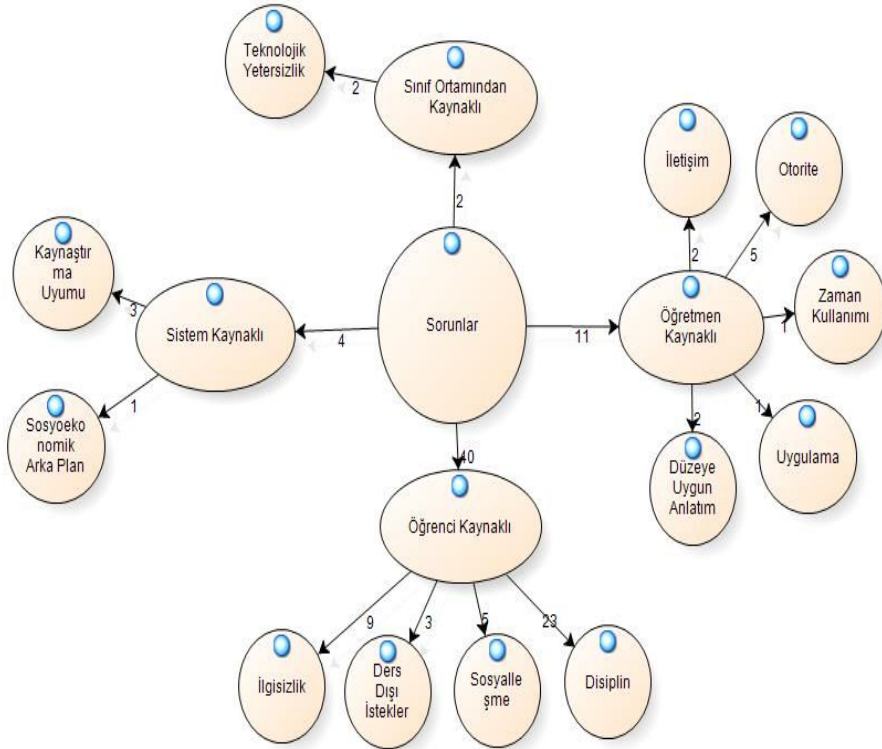
Diğer bir kategori olan “uzmanlık gücü” kategorisinde ise öğretmen görüşleri dört koda yerleştirilmiştir. Bu kodlar sırasıyla “alan bilgisi, akıcı anlatım, materyal bilgisi ve düzeye göre anlatım”dır. Bunlardan en fazla frekansa sahip olan kodlara ilişkin öğretmen adayı görüşlerinin ikisi şu şekildedir:

“Alanında yeterli öğretmen sınıfını etkili yönetmesini bilir. Bu yüzden donanımlı olmalıdır.” [K23 (alan bilgisi)]

“Konuya hâkim olmalı. Ama bununla yetinmeyip akıcı ve etkili bir şekilde sınıfa da bu konuyu aktarabilmelidir.” [K16 (akıcı anlatım)]

3.2. Öğretmen olduğunuzda sınıf yönetiminde hangi sorunlarla karşılaşacağınızı düşünüyorsunuz?

Katılımcıların karşılaşılabileceklerini düşündükleri sorunlara ilişkin görüşlerinin yerleştirildiği kodlar ve frekans değerleri Şekil 2’de verilmiştir

Şekil 2. Karşılaşılabilecek Sorunlara İlişkin Görüşler

Şekil 2 incelendiğinde öğretmen adayları öğretmen olduklarında öğrenci, öğretmen, sistem ve sınıf ortamı olmak üzere dört temel kategoriden kaynaklı sorunlarla karşılaşabileceklerini düşünmektedirler. Bunlardan “öğrenci kaynaklı” kategori, görüş sayısının fazlalığıyla ön plana çıkmaktadır. Disiplin, öğretmen adaylarının en fazla sorun yaşayabileceği alan olarak dikkat çekerken bu kodu öğrencilerin ilgisizliği, sosyalleşme problemleri ve ders dışı istekleri takip etmektedir. Kategoriye yerleştirilen örnek öğretmen adayı görüşleri şu şekildedir:

“Ergenlik döneminde olan öğrencilerin saygısız davranışları ile karşılaşabilirim. Öğrencilerin fazla ses çıkarması, ders esnasında kendi aralarında konuşmaları, dersi sabote etmeye çalışmaları.” [K29 (disiplin)]

“Öğrenciler derse ilgisiz olabilir. Bu sorunla karşılaşabilirim.” [K4 (ilgisizlik)]
“İçine kapanık, çekingen öğrencilerle karşılaşacağımı düşünüyorum.” [K13 (sosyalleşme)]

Öğretmen adaylarının kendilerinden kaynaklı olarak sorun yaşayabileceklerini düşündüklerini ifade ettikleri görüşler; “otorite, iletişim, düzeye uygun anlatım, zaman kullanımı ve uygulama” kodlarına yerleştirilmiştir. Örnek görüşler şu şekildedir:

“Günümüzde öğrencilerin hâl ve hareketlerinin, öğretmene olan saygının değiştiğinin farkındayım. Bundan dolayı sınıf yönetme ve kontrol etme gücümde sorun olabileceğini tahmin ediyorum.” [K21 (otorite)]

“Öğrencilerle ilk başta iletişim kurma yönünde sıkıntı yaşayabileceğimi düşünüyorum.” [K20 (iletişim)]

“Sınıfta öğrenciye onun seviyesinde bir bilgi anlatmayıp üniversitede öğrendiğim bilgiyi öğrenciye aktarırsam sorun yaşayabilirim.” [K17 (düzeye uygun anlatım)]

Öğretmen adaylarının görüşlerinin yerleştirildiği kategorilerinden biri de “sistem kaynaklı”dır. Bu kategoriye yerleştirilen görüşler incelendiğinde bazı öğretmen adaylarının, kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa adaptasyonu ve sosyoekonomik olarak farklı arka planları olan öğrencilerin aynı sınıfta öğrenim görmeleri konularında sorun yaşayabileceklerini düşündükleri görülmektedir. Bu görüşlerden örnekler şu şekildedir:

“Sınıfta kaynaştırma öğrencisi olursa onu sınıfla kaynaştırmada sorun yaşayabilirim.” [K16 (kaynaştırma uyumu)]

“Farklı ekonomik ve kültürel çevreden öğrenciler olacağından birtakım sıkıntılar çıkabilir. Bazı çocuklar fazla içine kapanıkken bazılarının fazlaca şımartılmış olması sorun yaşamama neden olabilir.” [K28 (sosyoekonomik arka plan)]

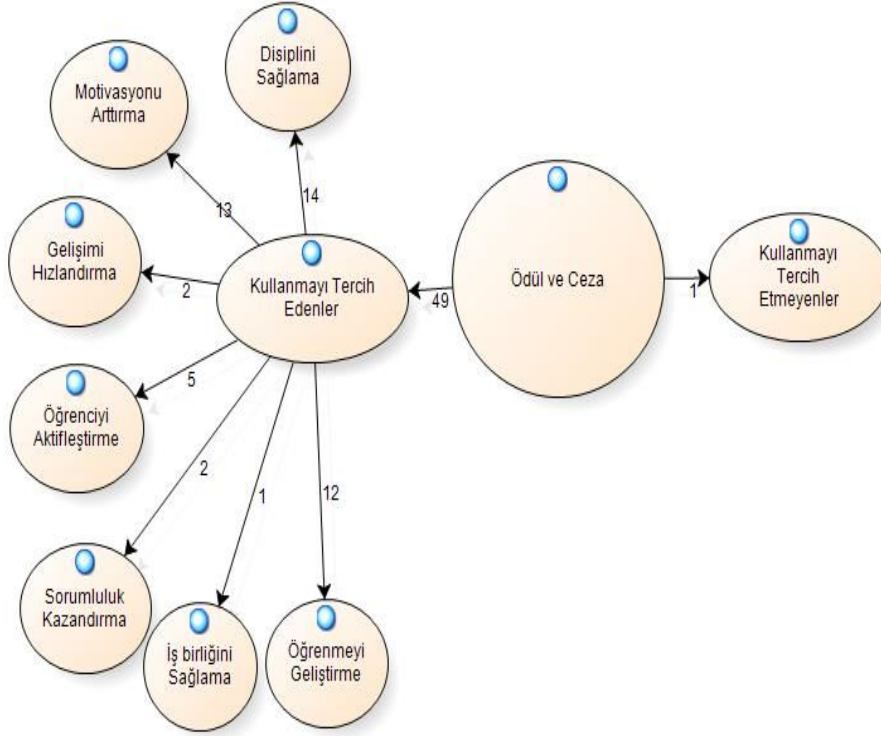
Sınıf ortamından kaynaklı olarak teknolojik donanımdan yoksun eğitim ortamlarında sınıf yönetimi konusunda zorluk yaşayabileceğini düşünen öğretmen adaylarına ait örnek görüşler ise şu şekildedir:

“Teknoloji bakımından eksik okullar olduğundan, eğitimi ise teknoloji üzerinden aldığımızdan dolayı sıkıntı yaşayabiliriz.” [K24 (teknolojik yetersizlik)]
“Ders verdiğim ortam gerekli eğitim şartlarına uygun olmayabilir.” [K35(teknolojik yetersizlik)]

3.3. Sınıfta karşılaşılabilecek sorunların çözümünde ödül ve ceza stratejilerini kullanır mısınız? Kullanırsanız bunu hangi amaçla yaparsınız?

Katılımcıların, sorunların çözümünde ödül ve ceza stratejilerini kullanma tercihlerine ilişkin görüşlerin yerleştirildiği kodlar ve frekans değerleri Şekil 3'te verilmiştir:

Şekil 3. Ödül ve Ceza Stratejilerini Kullanmaya Yönelik Görüşler

Şekil 3 incelendiğinde ödül ve ceza stratejilerini kullanmayı tercih etmemeye yönelik sadece bir görüş bulunurken tercih etme yönünde bildirilen görüş sayısının 49 olduğu görülmektedir. Öğretmen adayları ödül ve ceza stratejilerini; “disiplini sağlama, motivasyonu arttırma, öğrenmeyi geliştirme, öğrenciyi aktifleştirme, gelişimi hızlandırma, sorumluluk kazandırma ve iş birliğini sağlama” amaçlarıyla kullanmayı tercih edecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Kodlara bakıldığında disiplini sağlama, motivasyonu arttırma ve öğrenmeyi

geliştirme amaçlarının ödül ve ceza stratejilerini kullanma tercihlerinde daha belirleyici bir rolünün olduğu görülmektedir. Örnek görüşler şu şekildedir:

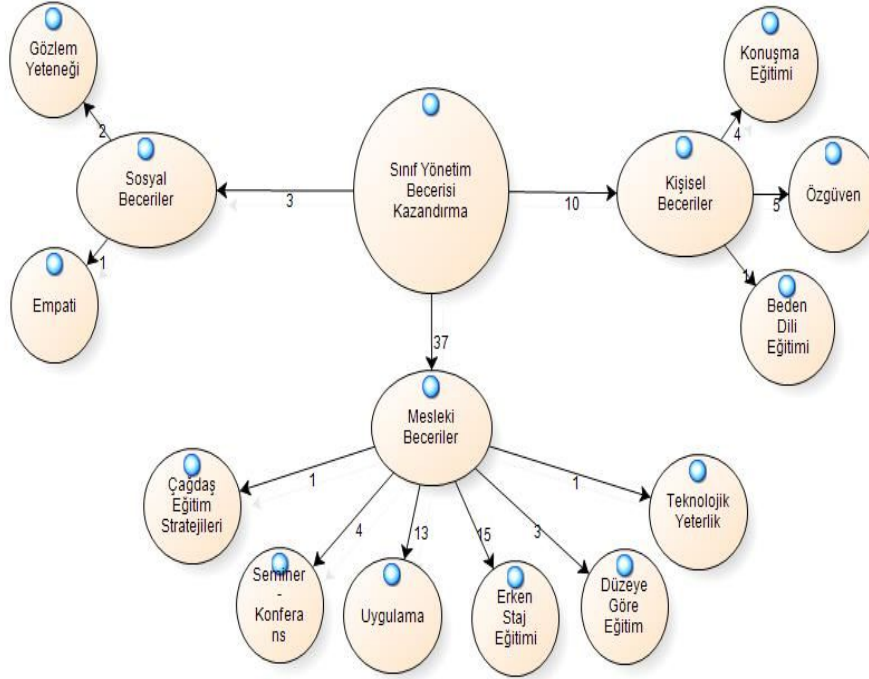
“Kullanırım. Yanlış olan bir öğrenciyi uyarmazsanız ya da bir şekilde ceza verip yanlışını düzeltmesine yardımcı olmazsanız yaptığı şeyin doğru olduğunu sanır. Bunu sorunların çözülmesinde gerekli gördüğüm için yaparım.” [K6 (disiplini sağlama)]

“Ödül ve cezayı kullanırım. Bunları kullanırken caydırıcılığına ve motivasyonu arttırmadaki etkisine dikkat ederim. Ceza caydırıcı; ödül ise motivasyonu ve ilgiyi artırıcı olmalıdır.” [K29 (motivasyonu arttırma)]

“Her ne kadar yapıcı olmasa da öğrenme ve öğretmede verimli olduğunu düşünüyorum. Öğrenciyi heveslendirmek, onurlandırmak adına da ödül yöntemini kesinlikle kullanırım.” [K9 (öğrenmeyi geliştirme)]

3.4. Öğretmenlere sınıf yönetimi becerilerini kazandırmak için neler yapılabilir?

Katılımcıların, sınıf yönetim becerilerinin kazandırılmasına yönelik görüşlerinin yerleştirildiği kodlar ve frekans değerleri Şekil 4'te verilmiştir

Şekil 4. Sınıf Yönetim Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Görüşler

Şekil 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının görüşlerinin mesleki, kişisel ve sosyal olmak üzere üç ana kategoriye yerleştirildiği görülmektedir. Mesleki becerilerde diğer kategorilere oranla daha fazla görüş yer almaktadır. Bu kategoride sırasıyla “erken staj eğitimi, uygulamaya ağırlık verme, seminer-konferanslara katılma, düzeye göre eğitim verebilme, teknolojik yeterlilik kazanma, çağdaş eğitim stratejileri bilgisine sahip olma” kodları bulunmaktadır. Öğretmen adayları öncelikle staj eğitiminin daha erken bir dönemde ve daha yoğun bir şekilde verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca teorik bilgiden ziyade uygulamaya ağırlık verilerek beceri kazandırılması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Diğer kodlara oranla daha fazla görüşün bulunduğu bu kodlara yerleştirilen görüşlerden örnekler şu şekildedir:

“Eğitim fakültelerinde öğrencilere sadece son sınıfta staj eğitimi verilmemeli, ikinci sınıftan itibaren deneyim kazandırılmalı.” [K5, (erken staj eğitimi)]

Sadece son sınıfta değil, 2. ve 3. sınıflarda da öğrencileri sınıf ortamına alarak onları alıştırmak gerektiğini düşünüyorum. Tüm becerileri öğrenecekleri yer mesleklerini yapacakları yerdir.” [K8, (erken staj eğitimi)]

“Öğretmenlere adaylık döneminde bol bol uygulama yaptırılarak, eksikliklerini ya da iyi yanlarını görmelerini sağlamak, onlara yol göstermek gerekir.” [K25, (uygulama)]

“Daha fazla uygulamalı eğitim verilmelidir. Eğitim boyunca öğrencilerle daha fazla vakit geçirme imkânı verilmelidir.” [K14, (uygulama)]

Diğer bir kategori olan kişisel becerilerin altında özgüven, konuşma eğitimi ve beden dili eğitimi kodları bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının bir bölümü sınıf yönetim becerilerinin geliştirilmesinde bu kişisel özelliklerin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Örnek görüşler şu şekildedir:

“Öncelikle iyi bir eğitim sürecinden geçirilmelidir. Öğretmen olmadan önce belli topluluklar önüne geçip özgüven kazanması sağlanmalıdır.” [K6, (özgüven)]

“Üniversitelerde ya da MEB tarafından her yıl, aynen bir öğrencinin sınava girmesi gibi diksiyon gibi özel yeteneklerini geliştirecek sınavlara tâbi tutulmaları gerekir.” [K36, konuşma eğitimi]

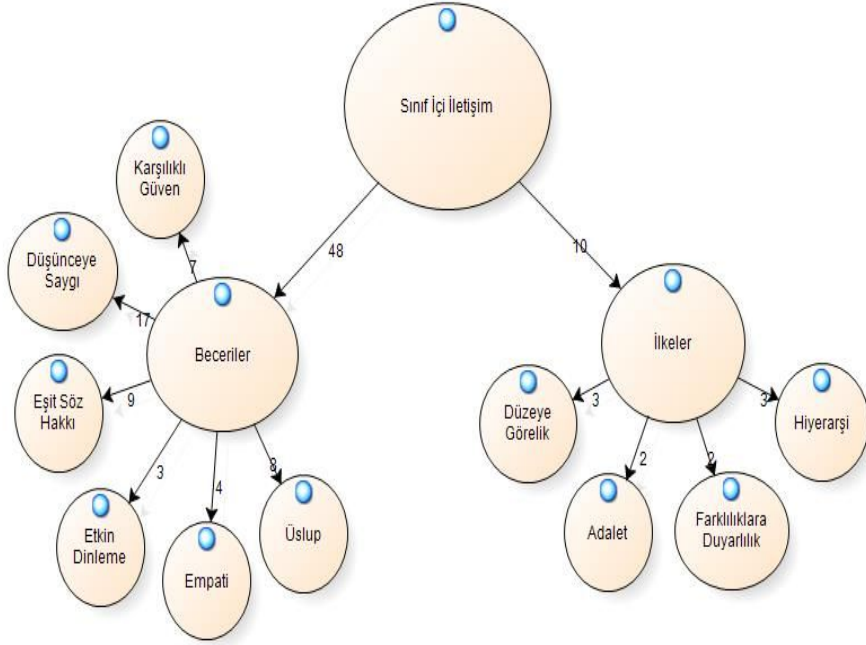
Gözlem ve empati gibi sosyal becerilerin de sınıf yönetiminde önemli olduğunu düşünen öğretmen adaylarının örnek görüşleri şu şekildedir:

“Empatik davranışlar kazandırılmalı.” [K32, (empati)]

“Eğitim sırasında öğretmen adaylarına bu konuda daha fazla uygulamalı eğitim verilmelidir. Gözlem yeteneğinin arttırılması sağlanmalıdır.” [K29, (gözlem yeteneği)]

3.5. Sınıf içi iletişimde dikkat edilmesi gereken kurallar nelerdir?

Katılımcıların, sınıf içi iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere yönelik görüşlerinin yerleştirildiği kodlar ve frekans değerleri Şekil 5'te verilmiştir:

Şekil 5. Sınıf İçi İletişimde Dikkat Edilmesi Gerekenlere Yönelik Görüşler

Şekil 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının görüşlerinin “Beceriler” ve “İlkeler” olmak üzere iki kategoriye yerleştirildiği görülmektedir. Öğretmen adayları düşünceye saygı, eşit söz hakkı, üslup, karşılıklı güven, empati ve etkin dinlemenin sınıf içi iletişim için dikkat edilmesi gereken beceri unsurları olduğunu düşünmektedirler. Alta bu kodlara yerleştirilen görüşlerden örnekler yer verilmektedir:

“Karşılıklı sevgi ve saygı çerçevesinde iletişim yürütülmelidir.” [K22 (düşünceye saygı)]

“Saygıyı koruyabilmek gereklidir. Sınıftaki birinin düşüncesine saygısızlık gösterenler uyarılmalıdır. Ayrıca sınıf içinde yapılan bir saygısızlık sınıfça ele alınıp tartışılmalıdır.” [K27 (düşünceye saygı)]

“Sınıfta ders anlatırken sadece bir gruba yönelmemeliyiz. Tüm sınıfa hâkim olmalı, sınıfı derse katmalıyız.” [K4 (eşit söz hakkı)]

“Öğrencilere davranışlarımız ayrıcalık içermemeli. Küçük düşürücü olmamalı. Kullandığımız cümleler kırıcı olmamalı. Her zaman üsluba dikkat edilmeli.” [K11 (üslup)]

“Öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen arasında güven olmalıdır.” [K29 (karşılıklı güven)]

“İlkeler kategorisinde yer alan kodlar ise sırasıyla “hiyerarşi, düzeye görelilik, adalet ve farklılıklara duyarlılık”tır. Bu kategoride yer alan görüşlerden örnekler şu şekildedir:

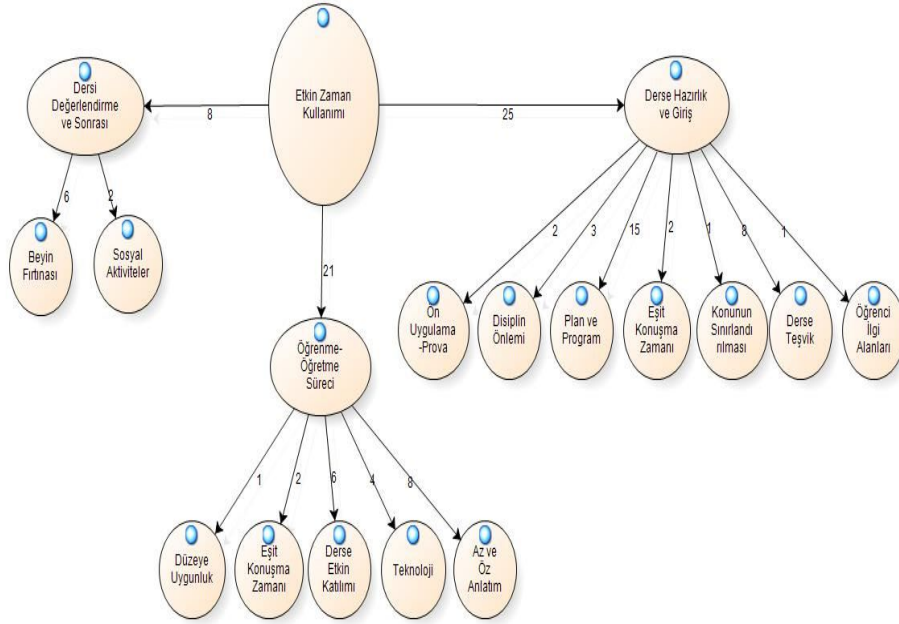
“Ast-üst ilişkisi olmalı.” [K18 (hiyerarşi)]

“Belli bir seviye dahilinde iletişime geçilmelidir. Herkesin bir birey olduğu ve bireysel farklılıkları olabileceği göz ardı edilmemelidir.” [K16 (farklılıklara duyarlılık)]

“Öğretmen; taraflı olmamalı, tüm öğrencilere adil davranmalıdır.” [K21 (adalet)]

3.6. Zamanı etkin kullanmak için yapılması gerekenler nelerdir?

Katılımcıların, zamanı etkin kullanmaya yönelik görüşlerinin yerleştirildiği kodlar ve frekans değerleri Şekil 6’da verilmiştir:

Şekil 6. Etkin Zaman Kullanımına Yönelik Görüşler

Şekil 6 incelendiğinde etkin zaman kullanımı temasında “derse hazırlık ve giriş, öğrenme öğretme süreci, dersi değerlendirme ve sonrası” olmak üzere üç kategoriye öğretmen adayı görüşlerinin yerleştirildiği görülmektedir. Bu kategorilerden “derse hazırlık ve giriş” kategorisine diğerlerine oranla daha fazla öğretmen adayı görüşü yerleştirilmiştir. Görüşlerin yerleştirildiği kategori kodlarını sırasıyla “plan ve program, derse teşvik, disiplin önlemi, ön uygulama-prova, eşit konuşma zamanı, konunun sınırlandırılması ve öğrencilerin ilgi alanlarının bilinmesi” oluşturmaktadır. Örnek görüşler şu şekildedir:

“Derse gelmeden önce bir ders planı yapılmalı. Öğrencilere söz verilecekse zaman önceden ayarlanmalı.” [K15 (plan ve program)]

“Tüm ders saati boyunca ders işlemek gerek. Öncelikle öğrencileri derse dinlemeye teşvik edecek uygulamalar ders öncesinde belirlenmeli.” (K8, (derse teşvik))

“Dersimizi sabote edecek her türlü davranış karşısında tavrımız net olmalıdır. Böylece zamanı etkin kullanmış oluruz.” [K4, disiplin önemi]

Öğrenme öğretme süreci kategorisinde yer alan kodlar ise frekansa göre sırasıyla “az ve öz anlatım, derse etkin katılım, teknoloji, eşit konuşma zamanı ve düzeye uygunluk”tur. Öğretmen adayları özellikle az ve öz anlatımı zamanın etkin kullanımı açısından oldukça önemli görmektedirler. Örnek görüşler şu şekildedir:

“Anlatılacak konuyu fazla ayrıntıya girerek boğmamalıyız. Az ve öz bir konu anlatımını tercih etmeliyiz. Konu hakkında çeşitli anahtar sözcükler ve kodlamalar kullanarak öğrencilerin uzun süreli belleğine bu konuyu aktarmalarını sağlamalıyız.” [K6 (az ve öz anlatım)]

“Dersi etkin bir şekilde, etkin katılımı ve akıcı bir hâlde işlersek zaman sıkıntısı olacağını düşünüyorum.” [K10 (derse etkin katılım)]

“Öğrencinin ilgi duyacağı şekilde ders işlenirse ve teknolojik materyallerle bu ders desteklenirse zaman iyi kullanılır.” [K24 (teknoloji)]

“Dersi değerlendirme ve sonrası” kategorisinde ise beyin fırtınası ve sosyal aktiviteler kodları bulunmaktadır. Öğretmen adayları ders değerlendirmesinin özellikle beyin fırtınası tekniğiyle daha az zamanda ve etkili bir şekilde yapılabileceğini düşünmektedirler. Örnek görüş şu şekildedir:

“Bir konu işlendikten sonra öğrencilerin beyin fırtınası yöntemiyle görüşlerinin alınması zamandan tasarruf edilmesini sağlar. Böylelikle herkesin fikri oldukça kısa bir sürede alınmış olur.” [K6 (beyin fırtınası)]

3. Sonuç Tartışma ve Öneriler

Sınıf yönetimi, öğretmenliğin gerektirdiği kişisel ve mesleki yeterliklerin sınıf ortamına yansıtılarak öğrenme öğretme sürecinin gelişimine katkı sağlanmasını içermektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf yönetimine yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada öğretmen adayları etkili bir sınıf yönetimi için iletişim gücünün ve kişisel özelliklerin önemini ortaya koymaktadırlar. Bunun yanında yasal gücü de sınıf yönetiminde gerekli görmektedirler. Ayrıca alan bilgisi başta olmak üzere uzmanlık gücünü oluşturan unsurlara da dikkat çekmektedirler. Bu sonuç; Çakmak, Kayabaşı ve Ercan’ın (2008) etkili sınıf yönetimini sağlamada öğretmen adaylarının sınıf yönetimi stratejileri, öğretmenin kişisel nitelikleri ve davranışları ile alan bilgisini önemli gördüklerini ortaya koydukları araştırma ile kısmen benzerlik göstermektedir. Bunun yanında Paliç ve Keleş’in (2011) ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde çalışan öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin görüşlerini araştırdıkları çalışmalarında da benzer sonuçlara

ulaşmıştır. Söz konusu çalışmada öğretmenlerin sabır ve empati gibi kişisel; alan bilgisi, teknolojiyen faydalanma ve iletişim becerisi gibi meslekî özellikleri sınıf yönetiminde gerekli gördükleri tespit edilmiştir.

Wright (2005) bir öğretmen için örgün öğretim bağlamında insan yönetiminin sınıf yönetim sürecinin merkezinde yer aldığını ve bu yönetimin, düzen ve disiplin içermesi gerektiğini savunmaktadır. Öğretmen adayları söz konusu süreçte sınıf içi disiplini sağlamada sorun yaşayabileceklerini düşünmektedirler. Araştırmacılar da öğretmenlerin yüzleştikleri en büyük zorlukların başında sınıfta disiplini sağlama ve istenmeyen davranışların yönetimi geldiğini öne sürmektedirler (Dollase, 1992; Sueb, 2013). Öğretmen adayları bu sorunların çözümünde ise otoriteyi önemli görmektedirler. Ayrıca ödül ve ceza stratejilerinin, öğrenme motivasyonunu arttırmanın yanı sıra özellikle disiplini sağlama ve öğrenme öğretme sürecini geliştirme gibi açılardan gerekli olduğunu savunmaktadır. Bu tespit, Sueb (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Sueb (2013) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının genellikle öğrencilerin sergilemiş oldukları olumlu davranışları ödüllendirme, yanlış eylemleri ise cezalandırmayı öngören Canter'in "*Assertive Discipline*" (Güvengen Disiplin)" modelini kullanmayı tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Yenilenen eğitim anlayışlarında daha demokratik ve öğrenciyi merkeze alan bir yapı söz konusu olsa da otoritenin, ödül-ceza stratejilerinin, hiyerarşinin ve disiplinin öğretmen adayları tarafından önemli görülmesi dikkat çekicidir. Öte yandan öğretmen adaylarının disipline yönelik bu tutumlarının şekillenmesine kaynaklık eden durumların araştırılması gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak Polat, Kaya ve Akdağ (2013) "Sınıf Yönetimi" dersinin öğretmen adaylarının disipline yönelik inançları üzerinde farklılaştırıcı bir etkisinin olmadığı sonucuna vardıkları çalışmalarında, öğretmen adaylarının öğrenciyken yaşamış oldukları öğretim deneyimlerinin onların daha kontrol edici ve otoriter bir tutuma sahip olmalarına neden olabileceğini ifade etmektedirler. Bu çalışmaya rağmen disipline yönelik tutuma etki eden unsurların ne olduğu konusu açıklığa kavuşturulamamıştır.

Öğretmen adayları lisans eğitiminin son yılında verilen staj eğitiminin daha erken bir dönemde verilmesi gerektiğini ifade etmekte ve uygulama ağırlıklı bir sınıf yönetimi becerisi öğretiminin ön planda olmasını istemektedirler. Bunun yanında düşünceye saygı ve karşılıklı güvenin öğrenme öğretme sürecinin merkezine oturtulmasının gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Ayrıca zamanın etkili kullanılabilmesi için dersin öncesinin, öğrenme öğretme sürecinin ve sonrasının planlanmasının; konunun anahtar kelimeler üzerinden az ve öz bir şekilde öğretiminin yapılmasının önemini ortaya koymaktadırlar.

Her durumda geçerli olabilecek tek ve ideal bir stratejinin olmadığı gerçeğinin göz ardı edilmeden bireyi önceleyen, farklılıklara duyarlı olan, iş birliğine dayalı ve sosyal becerileri de geliştirmeyi amaç edinen bir sınıf yönetimi anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Selimhocaoğlu'ya (2004) göre başarılı, mutlu, girişken, kendisiyle barışık, yaratıcı bireyler yetiştirilmesi için öğretmenlerin sınıfta

sevgi, saygı, hoşgörü ve güven gibi değerlere dayalı bir iletişim ortamı oluşturmaları ön şarttır. Bu çerçevede öğretmenlerin söz konusu değerleri yansıtıcı bir rol model olması, sınıf yönetiminin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi adına büyük önem arz etmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf yönetimine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu araştırmanın sonuçları, örneklemin küçüklüğü ve kullanılan araştırma yaklaşımı nedeniyle genellenebilir sonuçlar ortaya koymamaktadır. Karşılaştırılabilir ve genellenebilir sonuçların elde edilmesi için alanda yapılacak disiplinler ve disiplinler arası çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

- Akın, U. (2006). *Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Akın, U., & Koçak, R. (2007). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 51, 353-370.
- Argon, T., & Sezgin Nartgün, Ş. (2014). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Maya Akademi.
- Arslan, H. (2002). Sınıf yönetiminin temel kavramları. İçinde R. Sarpkaya (Ed.). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı.
- Celep, C. (2008). *Sınıf yönetiminde kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmak, M., Kayabaşı, Y., & Ercan, L. (2008). Öğretmen adaylarının sınıf yönetim stratejilerine yönelik görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35, 53-64.
- Çelik, V. (2008). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirtaş, H., & Özer, N. (2007). Öğretmen adaylarının zaman yönetimi becerileri ile akademik başarıları arasındaki ilişkisi. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1-18.
- Dollase, R.H. (1992) *Voices of beginning teachers: Visions and realities*. New York: Teachers College Press.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98-110.
- Karip, E. (2002). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Lichtman, M. (2010). *Qualitative research in education: A user's guide*. California: Sage.

Marzano, R. J., Marzano, J. S., & Pickering, D. J. (2003). *Classroom management that works: Research-based strategies for every teacher*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Paliç, G., & Keleş, E. (2011). Sınıf yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 17(2), 199-220.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.) Ankara: Pegem Akademi.

Polat, S., Kaya, S., & Akdağ, M. (2013). Investigating pre-service teachers' beliefs about classroom discipline. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(2), 885-890.

Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 135-155.

Selimbocaoğlu, A. (2004). *İletişim ve sınıf içi iletişimin önemi*. 13. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz). İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

Sönmez, E. (2014). *İlk ve ortaokullardaki öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile performansları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Sueb, R. (2013). Pre-service teachers' classroom management in secondary school: Managing for success in teaching and learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 90, 670-676.

Varoğlu, G. (2014). *Öğretmenlerin sınıf yönetimi anlayışları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili Beşiktaş ilçesi örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Woodside, A. (2010). *Case study research: Theory, methods, practice*. UK: Emerald.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yin, R. K. (1994). *Case study research design and methods (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Yükseköğretim Kurulu. (1998). *Eğitim Fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. Ankara.

Yükseköğretim Kurulu. (2010). *Eğitim Fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları: Türkçe öğretmenliği*. Ankara.